

**МИЛЛИЙ ЧОЛГУЛАР ИЖРОЧИЛИГИДА АНЪАНА ВА
ЗАМОНАВИЙЛИК УЙГУНЛИГИ**

Республика мусиқа ва санъат техникуми

Вохидов Фаррух

Маликов Сафарали

Аннотация: *Мазкур мақолада миллий чолгулар ижрочилигида анъанавий ижро услублари ва замонавий ёндашувларнинг уйғунлиги масаласи ёритилади. Миллий мусиқа меросини асраб-авайлаш билан бирга, уни замон талабларига мос равишда ривожлантириш йўллари илмий-назарий ва амалий жиҳатдан таҳлил қилинади. Чолгу ижрочилигида анъана ва инновация ўртасидаги мувозанат миллий мусиқа санъатининг барқарор тараққиёти учун муҳим омил сифатида асосланади.*

Калит сўзлар: *миллий чолгулар, ижрочилик санъати, анъана, замонавийлик, мусиқа мероси, ижодий талқин*

Миллий чолгулар ҳар бир халқнинг маънавий дунёси, тарихи ва эстетик қарашларини ўзида мужассам этган ноёб маданий меросдир. Улар орқали асрлар давомида шаклланган мусикий анъаналар, урф-одатлар ва бадиий тафаккур авлоддан-авлодга ўтиб келмоқда. Шу билан бирга, жамият тараққиёти, технологиялар ривожини ва глобал маданий жараёнлар миллий мусиқа санъати олдида янги вазифаларни қўймоқда.

Бугунги кунда миллий чолгулар ижрочилигида анъанавий услубларни сақлаб қолиш билан бирга, замонавий ижодий ёндашувларни жорий этиш долзарб масалалардан бири ҳисобланади. Ушбу уйғунлик миллий мусиқа санъатининг яшовчанлиги ва жаҳон сахнасида ўз ўрнини топишига хизмат қилади.

Анъанавий ижро услублари миллий чолгулар ижрочилигининг асосини ташкил этади. Бу услублар асрлар давомида шаклланган бўлиб, муайян ижро қоидалари, оҳанг тузилиши, ритмика ва бадиий ифода воситалари билан тавсифланади. Миллий чолгуларда ижро этиладиган куйлар, мақомлар ва халқ оҳанглари анъанавий ижрочилик мактаблари орқали авлоддан-авлодга ўтиб келган.

Анъанавий ижрода чолғунинг табиий овози, миллий лад ва интонацияларга қатъий риоя этиш муҳим аҳамиятга эга. Бу эса миллий мусиқанинг ўзига хослигини сақлашга хизмат қилади.

Замонавий мусиқа жараёнлари миллий чолгулар ижрочилигига янги услублар, шакллар ва ифода воситаларини олиб кирмоқда. Аранжировка, ансамбль ва оркестрлаштириш, электроника элементларидан фойдаланиш миллий чолгуларнинг имкониятларини кенгайтirmoқда.

Замонавийлик миллий чолгулар ижрочилигида: ижро шакллариининг хилма-хиллашуви; жанрлар синтези (эстрада, джаз, симфоник мусиқа билан уйғунлик); сахна маданияти ва визуал ифоданинг кучайиши

каби жиҳатларда намоён бўлади.

Бу жараён миллий мусиқа санъатини ёш авлод учун янада жозибадор қилади.

Анъана ва замонавийлик уйғунлиги миллий чолғулар ижрочилигида ижодий тараққиёт учун кенг имкониятлар яратади. Анъанавий мусиқий асос сақланган ҳолда замонавий талқинлар яратилиши миллий мусиқанинг янги қирраларини очиб беради.

Бу уйғунлик ижрочидан юқори даражадаги мусиқий билим, тарихий онг ва ижодий тафаккурни талаб қилади. Чунки анъанани билмаган ижрочи замонавийликни мазмунли қўллай олмайди.

Мусиқа таълими тизимида миллий чолғулар ижрочилигини ўқитишда анъана ва замонавийликни уйғунлаштириш муҳим аҳамиятга эга. Таълим жараёнида: анъанавий ижро услубларини пухта ўзлаштириш; замонавий ижрочилик усуллари билан танишиш; ижодий экспериментларга йўл очиш

орқали ёш ижрочилар ҳар томонлама ривожлантирилади.

Бу эса миллий мусиқа санъатининг узлуксиз тараққиётини таъминлайди.

Глобллашув шароитида миллий чолғулар жаҳон сахналарида намоён бўлмоқда. Халқаро фестиваллар, интернет платформалари ва маданий алмашинувлар миллий мусиқанинг дунё миқёсида танилишига хизмат қилмоқда. Шу билан бирга, глобал таъсирлар миллий услубни йўқотиб қўймаслик масъулиятини ҳам оширади.

Анъана ва замонавийлик уйғунлиги айнан шу мувозанатни сақлашда муҳим омил ҳисобланади.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, миллий чолғулар ижрочилигида анъана ва замонавийлик уйғунлиги мусиқа санъатининг барқарор ривожини учун муҳим шарт ҳисобланади. Анъанавий ижро услублари миллий мусиқанинг илдизларини сақлаб қолса, замонавий ёндашувлар уни янги босқичга олиб чиқади. Ушбу уйғунлик орқали миллий чолғулар ижрочилиги ўзининг бадиий қийматини сақлаган ҳолда, замон талабларига мос равишда тараққий этиб боради.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Кароматов Ф. Ўзбек мусиқа маданияти тарихи. – Тошкент: Фан, 2007.
2. Раджабов И. Мақом асослари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2006.
3. Қодиров Т. Ўзбек миллий чолғу ижрочилиги анъаналари. – Тошкент: Санъат, 2014.
4. Абдуллаев А. Мусиқа ижрочилиги ва педагогика асослари. – Тошкент: Фан, 2012.
5. Ҳакимов А. Ўзбек халқ чолғулари ва уларнинг ижрочилик хусусиятлари. – Тошкент: Ўқитувчи, 2010.